

Olovligt bortförande och kvarhållande av barn

Produktion: Utrikesdepartementet
Tryck: Edita Stockholm 2009
ISBN: 978-91-7496-398-4
Artikelnr: UD 09.015
Foto: Ariel Skelley, Corbis

Innehåll

Inledning	3
När är bortförandet eller kvarhållandet olovligt?	4
Svensk rätt	4
Vem är vårdnadshavare?	4
Har en förälder som har gemensam vårdnad rätt att ta barnet utomlands?	5
Har en förälder som har ensam vårdnad rätt att ta barnet utomlands?	5
Internationell rätt	5
1980 års Haagkonvention	5
1996 års Haagkonvention	6
Bryssel II-förordningen	6
Haagkonventionsärenden	7
Konventionens syfte	7
När är konventionen tillämplig?	7
Vad ska DU göra i ett Haagkonventionsärende?	8
Vad händer efter att du lämnat in en ansökan enligt Haagkonventionen till UD?	10
Icke-konventionsärenden	12
Förebyggande åtgärder	14
Kostnader	17

Andra processer som kan pågå parallellt med processen om återförande	18
Egenmäktighet med barn	18
Pågående vårdnadstvist	19
Övrigt att tänka på	20
Media	20
Återförande på egen hand	20

Inledning

Antalet barn som olovligen förs till eller hålls kvar i ett annat land än det land i vilket de har sin hemvist har ökat på senare tid. Det beror till stor del på att vi i allt större utsträckning reser och flyttar mellan olika länder och bildar familj över landsgränserna. Vid en eventuell separation kan en konflikt kring vårdnad och umgänge med gemensamma barn uppstå, som kan vara svårare att lösa om föräldrarna t.ex. har olika ursprungsländer. Det är ofta i sådana situationer, dvs. i samband med eller efter en separation, som problem uppstår och bortförandet sker ofta till den ena förälderns ursprungsland.

Den här skriften är till för att ge dig som drabbad förälder ett praktiskt stöd genom att erbjuda information om vad du själv kan göra som förälder, vad du kan få hjälp med och vart du kan vända dig. Den erbjuder samtidigt information om vad du inte kan få hjälp med. Den informationen är också viktig för att dina förväntningar ska vara realistiska.

Skriften vänder sig även till dig som misstänker att ditt barn kommer att föras bort, genom att erbjuda information och tips på hur du kan agera för att i möjligaste mån förebygga ett bortförande.

Barnbortförandeärenden sker både till och från Sverige. Skriften tar dock framför allt sikte på barnbortföranden från Sverige.

När är bortförandet eller kvarhållet olovligt?

Svensk rätt

Att ett barn blir fört till eller kvarhållet i ett annat land än det land det har sin hemvist i, behöver inte betyda att den bortförande föräldern har gjort något fel. Det beror på hur vårdnadsförhållandena ser ut i det aktuella fallet. Vårdnad om barn regleras i 6 kap. föräldrabalken. Nedan följer en kort redogörelse för hur vårdnaden bestäms och vilka rättigheter och skyldigheter man har som vårdnadshavare när det gäller att ta med sig barnet utomlands.

Vem är vårdnadshavare?

- Då föräldrarna är gifta med varandra när barnet föds får föräldrarna automatiskt gemensam vårdnad om barnet. Vid en eventuell skilsmässa kvarstår enligt huvudregeln den gemensamma vårdnaden.
- Om föräldrarna inte är gifta med varandra när barnet föds får modern ensam vårdnad. Föräldrarna kan dock enkelt anmäla att de vill ha gemensam vårdnad, antingen till socialnämnden eller till Skatteverket.
- Om föräldrarna vid en separation inte kan komma överens om vem som ska ha vårdnaden om barnet och en domstolsprocess blir nödvändig, prövas vårdnadsfrågan av tingsrätt. Alltid när det gäller frågor om vårdnad, boende och umgänge ska barnets bästa komma i främsta rummet. Det framgår tydligt av lagtexten att man i bedömningen särskilt ska titta på barnets behov av en god och nära kontakt med båda föräldrarna och en eventuell risk att barnet ska föras bort eller hållas kvar.

Om tingsrätten dömer till ensam vårdnad för den ena föräldern, kan den samtidigt bestämma att den andra föräldern har rätt till umgänge på tider som domstolen också kan ange.

Har en förälder som har gemensam vårdnad rätt att ta barnet utomlands?

Gemensam vårdnad innebär att båda föräldrarna ska besluta i frågor som rör barnet. En av föräldrarna kan alltså inte flytta från Sverige eller resa utomlands med barnet utan den andra förälderns medgivande. Detta gäller även om barnet bor enbart hos den ena föräldern.

Har en förälder som har ensam vårdnad rätt att ta barnet utomlands?

En förälder som är ensam vårdnadshavare har rätt att ta med sig och flytta utomlands med barnet utan den andre förälderns medgivande. Det är dock, inte minst för barnets skull, alltid bäst att vara överens med den andre föräldern och tillsammans försöka komma fram till en lösning som, så långt möjligt, passar alla inblandade. Om den andra föräldern t.ex. har umgängesrätt med barnet, är det lämpligt att försöka se hur tiderna för umgänget om nödvändigt kan förändras, så att barnet och umgängesföräldern ändå kan fortsätta sin kontakt.

Internationell rätt

I dagens samhälle där vi reser, bor och arbetar utomlands och skapar relationer över gränserna i allt större utsträckning, är det nödvändigt med bestämmelser som tar hänsyn till det. Det räcker inte med vår svenska lagstiftning utan vi behöver internationella bestämmelser och överenskommelser. På privaträttens område finns ett antal internationella konventioner och vissa av dem har betydelse för ärenden med bortförda barn. Nedan redogörs kortfattat för de viktigaste av dessa.

1980 års Haagkonvention

När det gäller ärenden där föräldrar olovligen för sina barn utomlands, är det framför allt konventionen om de civila aspekterna på internationellt bortföranden av barn (den s.k. Haagkonventionen) som aktualiseras. Konventionen, som antogs 1980, är ett viktigt instrument för internationellt samarbete när det gäller olovligt bortförda barn.

Idag har ca 80 länder runt om i världen tillträtt konventionen och är således bundna av den. För en uppdaterad lista av vilka länder den gäller, se <http://hcch.e-vision.nl>.

Vad konventionen säger och hur t.ex. Sverige arbetar utifrån den, se avsnittet "Haagkonventionsärenden" på sidan 7.

1996 års Haagkonvention

Det finns en konvention som Sverige ännu inte har tillträtt, dvs. vi är ännu inte bundna av den men som ändå bör nämnas här eftersom vi kan komma att bli bundna av den i framtiden. Det är 1996 års Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn.

Konventionen reglerar främst vilket lands myndigheter som är behöriga när det gäller att vidta åtgärder för att skydda ett barn. När det gäller bortförda och kvarhållna barn slår konventionen fast att myndigheterna i det land där barnet bodde innan det blev olovligen bortfört eller kvarhållet, fortfarande ska vara behöriga att fatta beslut som rör barnet, tills dess att barnet har fått hemvist i det nya landet och vissa andra förutsättningar också är uppfyllda.

1996 års Haagkonvention kan sägas komplettera ovan nämnda 1980 års konvention.

Bryssel II-förordningen

Den s.k. nya Bryssel II-förordningen är en EU-förordning som bl.a. anger att ett beslut som har fattats i ett EU-land rörande föräldraansvar (t.ex. vårdnad, umgänge och boende), ska gälla även i andra EU-länder. Det betyder att om du t.ex. har ensam vårdnad enligt beslut av en svensk domstol, gäller det beslutet även i de andra EU-länderna.

För att du ska kunna ansöka om att beslutet ska verkställas i det andra landet, dvs. att barnet ska överlämnas till dig, krävs dock när det gäller ett beslut om umgänge, att den domstol som utfärdat domen också utfärdar ett intyg på att vissa processuella krav är uppfyllda. Det handlar t.ex. om att domen har blivit delgiven på rätt sätt och att alla inblandade parter och barn hade möjlighet att yttra sig.

När det gäller en vårdnadsdom måste också domstolen i det andra landet förklara att domen går att verkställa där.

Den nya Bryssel II-förordningen reglerar också vilket lands domstolar som är behöriga i mål om föräldraansvar där två eller fler EU-länder är inblandade och innehåller vissa kompletterande regler till 1980 års Haagkonvention.

Bryssel II-förordningen gäller för alla EU-länder utom Danmark.

Haagkonventionsärenden

Den konvention som framförallt aktualiseras i barnbortförande-ärenden är, som nämnts ovan, den s.k. Haagkonventionen från 1980.

Konventionens syfte

Haagkonventionen har i huvudsak två syften, nämligen

- att säkerställa ett snabbt återförande av ett olovligt bortfört eller kvarhållet barn till det land i vilket barnet hade sin hemvist före bortförandet.
- att skydda rätten till vårdnad och umgänge

När är konventionen tillämplig?

Ett antal kriterier måste vara uppfyllda för att Haagkonventionen ska gälla när ett barn förts bort från eller kvarhålls utanför Sverige, nämligen att:

- Haagkonventionen gäller mellan Sverige och det land till vilket barnet har förts eller kvarhålls i
- barnet var bosatt i Sverige omedelbart före bortförandet
- den förälder som ansöker om återförande av barnet har gemensam eller ensam vårdnad om barnet enligt svensk lag och denna rätt verkligen utövades när barnet fördes bort eller hölls kvar, eller skulle ha gjort det om det hade varit möjligt
- barnet ännu inte har fyllt 16 år

I de fall där Haagkonventionen är tillämplig, finns relativt goda möjligheter att få till stånd ett återförande av barnet. I genomsnitt klaras ca 85 % av ärendena upp. Det kan t.ex. ske genom att den bortförande föräldern går med på att frivilligt återföra barnet, eller genom att domstol beslutar att barnet ska återföras. Men det kan i vissa fall också bli så att domstol ger den bortförande föräldern rätt att behålla barnet. Det kan vara fallet om någon av de undantagsbestämmelser som finns i konventionen och som anger när ett återförande kan vägras är tillämpliga. Du kan läsa mer om detta under avsnittet "Vad händer efter du lämnat in en ansökan enligt Haagkonventionen till UD?" på sidan 10. Även om majoriteten konventionsärenden klaras upp, är det viktigt att komma ihåg att processen kan ta lång tid.

Om du själv tycker det är svårt att avgöra huruvida kriterierna ovan är uppfyllda i ditt fall och om Haagkonventionen är tillämplig eller inte, kan du alltid kontakta UD som kan göra en preliminär bedömning av om ditt ärende är ett Haagkonventionsärende eller inte. Om ditt ärende inte är ett Haagkonventionsärende kan UD i vissa fall ändå vara till hjälp. Du kan läsa mer om det i avsnittet "Icke-konventionsärenden" på sidan 12.

Vad ska DU göra i ett Haagkonventionsärende?

Om ditt barn blir bortfört, är det viktigt att du försöker samla in och återge viktig information och relevanta handlingar till myndigheter och andra berörda. Detta krävs för att på ett så snabbt och effektivt sätt som möjligt kunna sätta igång med processen att återföra ditt barn. Det gäller i första hand uppgifter om var barnet befinner sig och eventuella kontaktuppgifter gällande den person som fört bort eller kvarhåller barnet, eller till andra personer i det land där du tror barnet finns som kan tänkas ha information. Det är också viktigt att du alltid är nåbar, ifall barnet själv försöker kontakta dig, men också om aktuella myndigheter snabbt behöver få kontakt med dig. Nedan följer några exempel på vad du bör göra.

1. Kontakta Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet (UD) är s.k. centralmyndighet för ärenden med olovligt bortförda och kvarhållna barn. Det innebär att UD lämnar

uppgifter och förmedlar hjälp till föräldrar och att UD samarbetar med andra länders centralmyndigheter i den här typen av ärenden.

Om ditt barn har blivit bortfört bör du ringa till UD för att få vägledning om hur du kan gå vidare i ditt ärende. Telefonnummer till vår växel är 08-405 10 00.

2. Anlita en advokat/ett ombud

Vid en första kontakt med UD kommer du troligtvis uppmanas att anlita ett ombud. Ett ombud är en jurist eller advokat som hjälper dig och som företräder dig i ditt ärende. Det är inte något krav att du ska anlita ett ombud, men det underlättar ofta, eftersom ärendena kan vara komplicerade och kräva många kontakter såväl med svenska som utländska aktörer.

UD kan hjälpa dig att hitta en advokat som har erfarenhet av att arbeta med just sådana här ärenden. Om du bestämmer dig för att anlita ett ombud, hjälper han eller hon dig att ansöka om återförande av ditt barn enligt punkten 3. Angående kostnader för ombud, se avsnittet ”Kostnader” på sidan 17.

3. Ansök om återförande av ditt barn

När ditt barn har blivit bortfört ska du skicka in en formell ansökan till UD om återförande av ditt barn. Om du har anlitat ett ombud hjälper han/hon dig att fylla i och skicka in ansökan.

• Själva ansökan

Ansökan om återförande av ditt barn gör du på ett särskilt formulär som finns hos UD. Du kan få formuläret skickat till dig, eller själv skriva ut det från regeringens hemsida: <http://www.regeringen.se/sb/d/2555/a/13836>. Om ditt barn har förts till ett nordiskt land går det bra att använda den svenska versionen av ansökan. Till övriga länder använder du den relevanta språkversionen. Om du är osäker på vilken språkversion du ska använda, rådgör då med UD.

Det är viktigt att du fyller i samtliga uppgifter i ansökan.

• Dokument som ska bifogas

På sista sidan i ansökan framgår vilka dokument som ska bifogas.

Det handlar om fullmakter, personbevis, eventuella domar som visar vem som har vårdnaden om barnet, foton samt en bakgrundsbeskrivning där det framgår hur och när barnet försvann. Observera att dokumenten ska vara på relevant språk. Om ditt barn har förts till ett nordiskt land går det bra med svenska.

- Adress dit ansökan ska skickas

Utrikesdepartementet
Enheten för konsulära och civilrättsliga ärenden
103 39 Stockholm

4. Var medveten om att processen kan komma att ta tid

När ansökan väl kommer in till UD, kommer en handläggare att gå igenom handlingarna och därefter vidarebefordra den till centralmyndigheten i det andra landet på det sätt som Haagkonventionen föreskriver. Hur detta går till ser du i avsnittet "Vad händer efter att du lämnat in ansökan enligt Haagkonventionen", på sidan 10.

Att ange en genomsnittlig upplärningstid för ett Haagärende är svårt. Det kan röra sig om allt från ett par månader till något år. Det är viktigt att du som förälder är medveten om att alla ärenden skiljer sig åt. Det innebär att processen kan vara snabbare och mer effektiv i vissa ärenden och länder och långsammare i andra. Du måste också vara medveten om att ärendena till sin natur är sådana att de ofta är komplexa, varför det hela kan dra ut på tiden.

Vad händer efter att du lämnat in en ansökan enligt Haagkonventionen till UD?

- Centralmyndigheternas huvudsakliga uppgifter

När UD fått in en ansökan om återförande och kontrollerat att alla nödvändiga dokument finns bifogade, skickas ansökan vidare till centralmyndigheten i det land där ditt barn befinner sig. Centralmyndigheten i det andra landet kan antingen vara Utrikesdepartementet som i Sverige eller något annat departement eller myndighet, ofta Justitiedepartementet.

När centralmyndigheten i det andra landet mottagit ansökningshandlingarna, försöker den som regel få kontakt med den bortförande föräldern för att informera om konventionen och undersöka

om han/hon är villig att på frivillig väg återföra barnet till Sverige. Om en sådan lösning inte är möjlig, går ärendet till domstol.

- Domstolsprocessen i det land där ditt barn befinner sig

Det skiljer sig lite från land till land, vem som lämnar över ärendet till domstol och vem som företräder dig. I de allra flesta fall utses ett "lokalt ombud" för dig, dvs. en jurist eller advokat som företräder dig på plats i det andra landet. Det andra landets centralmyndighet ordnar oftast med detta men i vissa fall kan du vara tvungen att hitta ett sådant ombud på egen hand. I så fall kan du dock få hjälp med detta av ditt svenska ombud eller av UD. Det lokala ombudet lämnar in ansökan till rätt domstol i det landet och för också din talan där. I vissa länder är det dock centralmyndigheten som skickar ansökan direkt till domstolen.

Målsättningen är att domstolen ska fatta beslut i ärendet inom sex veckor från det att den mottagit ansökan. Viktigt att tänka på här är dock att förfarandet i det andra landet innan en formell ansökan lämnas in till domstolen också tar tid, och den tiden är alltså inte inräknad i målsättningen om sex veckor. Prövningen av frågan om ett bortförande eller kvarhållande är olovligt enligt Haagkonventionen inleds således först när en formell ansökan har getts in till domstolen i det land där ditt barn befinner sig.

Ofta sker en s.k. muntlig förhandling i domstolen. Det är vanligtvis inte nödvändigt att du själv deltar under förhandlingen, utan det kan räcka med att ditt lokala ombud företräder dig. Den förälder som har fört bort barnet har också ofta ett ombud som företräder honom/henne.

Det domstolen ska ta ställning till är huruvida bortförandet eller kvarhållandet var/är olovligt och huruvida barnet ska återföras eller inte. Domstolen ska alltså inte ta ställning i vårdnadsfrågan eller bedöma vem av er som är mest lämplig som vårdnadshavare.

I fall då bortförandet eller kvarhållandet är olovligt beslutar domstolen enligt huvudregeln att barnet ska återföras. Det finns dock vissa undantag i Haagkonventionen när ett återförande kan vägras. Det gäller t.ex.

- om ansökan gjordes för sent (mer än ett år från det att barnet fördes bort och barnet har funnit sig tillrätta i sin nya miljö)

- om den sökande föräldern inte utövade sin rätt till vårdnad vid tiden för bortförandet
- om det finns en allvarlig risk för att barnet skulle utsättas för fysisk eller psykisk skada eller försättas i en situation som inte är godtagbar om det återfördes
- om barnet själv motsätter sig ett återförande och uppnått en sådan ålder och mognad att man bör ta hänsyn till hans/hennes vilja.

Om domstolen kommer fram till att bortförandet var olovligt och ingen av punkterna ovan är tillämpliga, kommer den att besluta att barnet ska återföras.

Möjligheten att överklaga domstolens avgörande finns i samtliga konventionsländer. Både den som ansökt om återförande enligt Haagkonventionen och den som fört bort barnet har rätt att överklaga. Hur detta går till i det aktuella landet kan ditt lokala ombud informera om.

• Själva återförandet

När domstolen har beslutat att ett barn ska återföras måste den förälder som fört bort barnet lämna ifrån sig det. Om föräldern inte gör det kan han/hon få böta. Om det är nödvändigt kan polisen hämta barnet. Domstolen kan inte tvinga den bortförande föräldern att själv återvända till Sverige med barnet. Du kan därför själv bli tvungen att resa till aktuellt land och hämta hem barnet. Angående kostnader, se avsnittet "Kostnader" på sidan 17.

Icke-konventionsärenden

Om ditt barn har förts till ett land som inte har tillträtt Haagkonventionen, betyder det att det landet inte är bundet av konventionen och inte heller tillämpar den. Istället är det landets egen, nationella, lagstiftning som reglerar om och under vilka förutsättningar ett återförande kan ske.

I icke-konventionsländer finns inte heller någon centralmyndighet för den här typen av ärenden. UD har som centralmyndighet alltså inte någon naturlig motpart att samarbeta med i det landet.

Detta, tillsammans med det faktum att det är det landets nationella lagstiftning som gäller, gör att UD:s möjligheter att agera är betydligt mer begränsade än i ärenden med länder som har tillträtt konventionen. Det finns helt enkelt inte några bestämmelser som reglerar ett samarbete på det här området, utan UD får helt och hållet arbeta efter det landets lagar och regler. UD:s möjligheter att kunna hjälpa till beror på om den bortförande föräldern och/eller myndigheterna i det andra landet är villiga att samarbeta.

Ett bortförande som anses olovligt enligt svensk lag, kanske inte anses olovligt enligt det andra landets lag. Det är viktigt att komma ihåg att lika lite som något annat land kan lägga sig i svensk lagstiftning, lika lite kan Sverige lägga sig i ett annat lands nationella lagstiftning. Det är också viktigt att förstå att UD aldrig kan medverka till återförande av barn utan stöd i det andra landets lag, eftersom vi då faktiskt skulle medverka till ett omvänt barnbortförande därifrån. Du kan läsa mer om detta i avsnittet "Övrigt att tänka på – Återförande på egen hand" på sidan 20.

Uppskattningsvis 25 – 30 % av icke konventionsärendena klaras upp.

Det absolut snabbaste och smidigaste sättet att få tillbaka sitt barn är att försöka få den bortförande föräldern att frivilligt återlämna barnet. Det gäller särskilt i icke-konventionsärenden. UD kan be svensk ambassad i landet att försöka lokalisera den bortförande föräldern och försöka få den föräldern att frivilligt återföra barnet. Om det inte lyckas, kan det enda återstående alternativet för dig vara att inleda en process i det aktuella landet om att få vårdnad eller umgänge med ditt barn enligt det andra landets lag. Det innebär oftast att du får väcka talan om detta vid en domstol i det landet. För detta krävs nästan undantagslöst ett lokalt ombud, dvs. en jurist eller advokat på plats, som känner till det landets lagstiftning och som kan språket.

UD kan inte företräda dig i en domstolsprocess, men däremot hjälpa dig att försöka hitta en advokat som kan företräda dig. UD tar ingenting betalt för det, däremot kommer naturligtvis advokaten att ta betalt för sina tjänster. När det gäller kostnader för detta, se avsnittet "Kostnader" på sidan 17.

Förebyggande åtgärder

Det finns vissa förebyggande åtgärder som du som förälder kan vidta för att, så långt möjligt, förebygga att ett bortförande sker.

- Kontakta socialtjänstens familjerätt i din kommun och/eller advokat/ombud

Socialekreterare vid familjerätten kan hjälpa dig och den andra föräldern att komma fram till en lösning rörande vårdnad, boende och umgänge som är bäst för barnet. Även ett ombud kan hjälpa dig att prata med den andra föräldern eller hans/hennes ombud för att komma fram till den bästa lösningen rörande vårdnad, boende och umgänge. Om ni inte kan komma överens kan det finnas anledning att överväga att ansöka om ensam vårdnad och kanske också se över frågan om umgänge och umgängesformerna, vilket ditt ombud också kan hjälpa dig med.

- Informera dig om det land du misstänker att barnet kan komma att föras till

Om du misstänker att ditt barn kommer att föras bort till ett visst land, t.ex. därför att den andra föräldern har starka band dit, ta då reda på så mycket som möjligt om den andra förälderns bakgrund där. Det kan handla om adresser och telefonnummer till familj, släkt, vänner, gamla arbetskamrater osv. Allt för att underlätta att snabbt kunna komma i kontakt med dem om ett bortförande väl skulle ske.

Om du har haft/har en bra kontakt med någon eller några av ovanstående personer, underhåll kontakten med den/dem. Det snabbaste sättet att få tillbaka sitt barn är genom frivilligt återförande. Att vara på god fot med den andra förälderns kontakter nere på plats kan vara till stor hjälp för att få till stånd ett återförande på frivillig väg. Den personen skulle eventuellt kunna fungera som en länk mellan dig och den andra föräldern.

- Informera dig om möjligheterna att erhålla utländska resehandlingar för barnet

Om barnets andra förälder har sitt ursprung i ett annat land än Sverige, bör du kontakta det landets myndigheter för att höra om

det skulle vara möjligt för den föräldern att få ut ett pass för barnet. Vissa länder anser t.ex. att fadern automatiskt är den rättmätige vårdnadshavaren. Det betyder att även om barnet endast är svensk medborgare enligt svensk lag, kanske det enligt det andra landets lag anses vara medborgare där om fadern är det. Det landets ambassad kan då utfärda ett pass till barnet om fadern ansöker om det utan medgivande från modern.

I sådana fall är det oftast väldigt lite du kan göra, men det kan ändå vara värt att lämna in ett bevis i form av t.ex. en dom på att du är vårdnadshavare till aktuellt lands ambassad i Sverige, och meddela ambassaden att du motsätter dig att barnet beviljas ett pass.

- Skriv ett avtal med den andra föräldern

Om den andra föräldern har umgänge med barnet och/eller om han eller hon planerar att företa en utlandsresa med barnet som du i och för sig kanske samtycker till, men också känner viss oro inför, är det bra att skriva ett avtal med den andra föräldern.

I avtalet bör det inledningsvis framgå vem som har vårdnaden om barnet. Därefter kan det stå att den andra föräldern har ditt samtycke att göra en utlandsresa med barnet under en viss period. (Det är här viktigt att du anger vilket datum barnet ska vara tillbaka i Sverige). Både du och den andra föräldern ska sedan skriva under avtalet.

En sådan här överenskommelse påverkar sannolikt inte den andra föräldrarnas beslut att föra bort eller kvarhålla barnet om han/hon redan har bestämt sig för det. Däremot kan den vara till din fördel vid en eventuell process för att få tillbaka barnet.

- Informera dagis/skola

Om du har ensam vårdnad om barnet och den andra föräldern inte har rätt till umgänge som omfattar att hämta barnet på dagis eller skola, var då noga med att informera personalen om vem eller vilka som har rätt att hämta barnet vid dagens slut. Poängtera vikten av att detta följs och se också till att den här informationen ges till eventuella vikarier och nyanställda.

- Fotografera ditt barn

Se till att fotografera barnet regelbundet eftersom fotografier är värdefulla om det skulle bli aktuellt med en efterlysning av barnet. Gör även en skriftlig beskrivning av barnets hår- och ögonfärg, längd och vikt samt andra speciella fysiska kännetecken.

- Lista information om den andra föräldern

Gör en lista med viktig information om den andra föräldern – beskrivning av utseende, personnummer, passnummer och bankkontonummer. Ett nytaget foto på den andra föräldern är också bra att ha. Lista även adresser och telefonnummer till den andra föräldrarnas släktingar, vänner och affärsbekanta i Sverige för att underlätta framtida kontakter med honom/henne. Lika väl som en person i utlandet kan fungera som en länk mellan dig och den bortförande föräldern kan en person i Sverige som stod/står den bortförande föräldern nära göra det.

- Ta kontakt med gränspolisen

I en situation där du befärad att ditt barn är på väg att omedelbart föras ut ur landet, rekommenderar vi att du kontaktar vakthavande befäl vid gränspolisen på aktuell flygplats eller gränspassage och informerar dem om situationen. Enligt 20 § lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn, har polisen i akuta situationer laglig möjlighet att genast omhänderta barnet eller vidta andra lämpliga omedelbara åtgärder avseende barn som riskerar att föras ut ur landet. Det kan dock vara svårt eller omöjligt för polisen att agera om barnet reser på en utländsk resehandling.

Det är viktigt att komma ihåg att man inte kan ansöka om återförande i förebyggande syfte för att på så vis försöka hindra att barnet förs bort. Ett olovligt bortförande måste ha skett för att UD ska kunna beakta en ansökan.

Kostnader

Det kostar ingenting att ansöka om återförande av ditt barn och UD tar inte heller i övrigt betalt för sitt arbete. Det gör inte heller de andra ländernas centralmyndigheter.

Kostnader kan ändå uppstå då ditt barn blivit bortfört eller kvarhållet i ett annat land och det är då främst kostnader för ombud. Det gäller oavsett om ditt ärende är ett s.k. Haagkonventionsärende eller ett icke-konventionsärende.

Ofta kan du behöva ha ett ombud både i Sverige och i det andra landet. UD står inte för dina kostnader i det här avseendet. I Haagkonventionsärenden kan vissa länders centralmyndigheter stå för kostnaderna för ett lokalt ombud, dvs. den jurist/advokat som företräder dig på plats, medan andra länders centralmyndigheter inte gör det.

En möjlighet att få ersättning för sina kostnader är att ansöka om s.k. rättshjälp. Om du beviljas rättshjälp betyder det att staten står för delar av, eller samtliga, de kostnader du har i samband med ärendet, dvs. i förekommande fall även för dina advokatkostnader. Det ställs dock flera krav för att beviljas rättshjälp.

Något förenklat kan man dela upp kraven i två delar när det gäller barnbortförandeärenden. Den första delen handlar om dig och bl.a. vilka betalningsmöjligheter du har. Om din inkomst t.ex. anses vara tillräckligt hög för att du själv ska kunna stå för dina kostnader, beviljas du inte rättshjälp. Den andra delen handlar om vilka möjligheter som står till buds i det andra landet i fråga om rättshjälp. Det kan t.ex. vara så att det andra landet erbjuder dig rättshjälp. I sådana fall kan du inte beviljas svensk rättshjälp för samma sak.

För mer information om detta och vilka andra krav som ställs för att du ska beviljas rättshjälp kan du kontakta Rättshjälpsmyndigheten:

Rättshjälpsmyndigheten

Box 853

851 24 Sundsvall

Telefon: 060-13 46 00

Det finns också information på Domstolsverkets hemsida, www.dom.se.

Du ansöker om rättshjälp hos Rättshjälpsmyndigheten. Om du har ett ombud hjälper han/hon dig med att ansöka om rättshjälp. Innan man kan få rättshjälp måste man dock först alltid vända sig till en advokat eller biträdande jurist för rådgivning. Rådgivningen i det här sammanhanget innebär att advokaten gör en preliminär bedömning av ditt ärende, för att se om det har substans för att drivas vidare. För rådgivningen får man betala en viss avgift som man alltså inte kan få ersättning för genom rättshjälp. I avgiften ingår också tolk- och översättningskostnader.

Om domstol i ett annat land har beslutat att ditt barn ska återföras till Sverige kan UD, i vissa undantagsfall, bekosta själva hemresan för barnet och kostnaderna för dig till och från landet för att hämta hem barnet.

Andra processer som kan pågå parallellt med processen om återförande

Egenmäktighet med barn

Att olovligen bortföra ett barn utgör ett brott enligt svensk lag. Brottet kallas egenmäktighet med barn och regleras i 7 kap. 4 § Brottsbalken. Du kan göra en anmälan till polisen om att ditt barn blivit olovligen bortfört. Det blir då ett s.k. straffrättsligt ärende som handläggs separat från den process som UD är inblandad i. Handläggningen sköts av polis och åklagare, som vilket annat brott som helst.

En process om egenmäktighet med barn hos polisen och en process om återförande av barnet hos UD, kan ske parallellt. Innan du kontaktar polisen bör du vara medveten om att ett frivilligt återförande av barnet kan bli svårare om den bortförande föräldern är anmäld för brott. Risken att den bortförande föräldern känner sig pressad och går under jorden med barnet kan öka, och du bör därför alltid fundera över för- och nackdelar med en eventuell polisanmälan, åtminstone inledningsvis, innan du undersökt vilka möjligheter som finns att få till stånd ett frivilligt återförande.

Pågående vårdnadstvist

I vissa fall då en förälder fört barnet till ett annat land, inleder han/hon också en process om ensam vårdnad i det landet. Detta görs ofta i hopp om att det landets domstol ska besluta om ensam vårdnad för den föräldern och att han/hon således inte ska behöva lämna tillbaka barnet.

Haagkonventionen föreskriver emellertid i artikel 16 att en domstol i det land till vilket barnet förts, inte får fatta något beslut om vårdnad förrän själva Haagprocessen är slutförd. Detta är naturligt eftersom domstolen i Haagprocessen ska avgöra huruvida barnen ska återföras till sitt hemvistland eller inte. Om domstolen kommer fram till att barnet ska återföras, är det således domstolen i barnets hemland som sedan får pröva frågan om vårdnad. Skulle domstolen i Haagprocessen komma fram till att barnet inte ska återföras, utan att det ska stanna kvar hos den bortförande föräldern, kan en eventuell domstolsprocess om vårdnad genomföras där, men alltså först efter det att Haagprocessen är avslutad.

Om ditt barn har blivit bortfört och du får kännedom om att den andra föräldern har initierat en process om vårdnad i det andra landet, är det viktigt att du informerar UD om detta. UD kommer då att be det andra landets centralmyndighet att begära att aktuell domstol i det andra landet stoppar processen, till dess att Haag-ärendet är avgjort.

Om det däremot pågår en vårdnadsprocess i Sverige när ditt barn blir bortfört, kan den processen fortsätta, eftersom det är i Sverige som barnet hade hemvist innan det fördes bort. Svensk domstol har därigenom s.k. jurisdiktion över ärendet, dvs. rätt att döma i frågan.

Övrigt att tänka på

Media

Publicitet i barnbortförandeärenden kan ha både för- och nackdelar. De negativa konsekvenser som publicitet kan innebära är t.ex. att den bortförande föräldern känner sig pressad och går under jorden och gömmer sig med barnet. Detta skapar naturligtvis än mer stress och påfrestning för barnet. Vidare kan publicitet ha en negativ påverkan på vissa länders myndigheter och aktörer, och göra dem mindre benägna att hjälpa till i arbetet. Det är därför viktigt att du, om du funderar på att involvera media, först diskuterar detta med ditt ombud och överväger vilka konsekvenser ett sådant beslut skulle kunna ha i just ditt ärende.

Återförande på egen hand

Som förälder kan det kanske kännas lockande att resa till det land där barnet befinner sig och själv försöka "ta tillbaka" barnet. UD avråder dock bestämt från detta. Även om bortförandet av ditt barn från Sverige skulle vara olovligt enligt svensk lag, kan det vara lika olovligt, och kanske även brottsligt, enligt det andra landets lag för dig att ta tillbaka barnet. Om du skulle försöka ta tillbaka ditt barn själv, riskerar du således inte bara att sätta ditt barn i fara, utan också att själv bli åtalad och dömd i det andra landet. I det här sammanhanget är det viktigt att återigen komma ihåg att på samma sätt som vi i Sverige förväntar oss att man respekterar våra lagar, förväntar sig det andra landet att man respekterar dess lagar där.

För att få till stånd ett återförande som varken innebär någon fara för dig eller för barnet, och som dessutom är varaktigt i den meningen att det är lagligt från båda ländernas synsätt, är det viktigt att gå genom de kanaler och de system som står till buds och som har beskrivits i den här skriften.

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

103 39 Stockholm